

Sprawozdania

DOI: 10.31648/sp.10207

Diana Dajnowicz-Piesiecka
Uniwersytet w Białymstoku
ORCID: 0000-0003-1609-8463
d.dajnowicz-piesiecka@uwb.edu.pl

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej „Ochrona zwierząt w Polsce jako wyzwanie dla prawa karnego i kryminologii”, Białystok, 21–22 marca 2024 r.

W dniach 21–22 marca 2024 r. na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa, której hasło przewodnie brzmiało: „Ochrona zwierząt w Polsce jako wyzwanie dla prawa karnego i kryminologii”¹. Wydarzenie zorganizowali pracownicy badawczo-dydaktyczni Katedry Prawa Karnego i Kryminologii w związku z realizowanym w niej projektem naukowym „W obronie bezbronnych. Prawnokarna ochrona zwierząt wobec zmiany ich postrzegania w społeczeństwie”². W skład komitetu naukowego weszli: prof. dr hab. Katarzyna Laskowska (przewodnicząca komitetu, kierownik Katedry Prawa Karnego i Kryminologii Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku), prof. dr hab. dr h.c. Emil W. Pływaczewski, prof. dr hab. Ewa M. Guzik-Makaruk oraz dr hab. Wojciech Filipkowski, prof. UwB. Komitet organizacyjny stanowiły następujące badaczki: dr Diana Dajnowicz-Piesiecka (przewodnicząca), dr Justyna Konikowska-Kuczyńska i dr Aleksandra Stachelska.

Celem konferencji była analiza i ocena stanu ochrony zwierząt w Polsce rozpatrywanej jako wyzwanie dla prawa karnego i kryminologii. W wydarzeniu wzięło udział ponad 50 osób zainteresowanych tematyką przewodnią, z czego 40 uczestników przedstawiło referaty. Znaleźli się wśród nich badacze

---

¹ Konferencja sfinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (wcześniej: Ministra Edukacji i Nauki) pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa”; nr projektu NdS/536259/2021/2021; kwota dofinansowania 379 155 zł; całkowita wartość projektu 379 155 zł.

² Projekt jest realizowany ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (wcześniej: Ministra Edukacji i Nauki) pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa” (nr NdS/536259/2021/2021) w latach 2022–2025; kierownik projektu: dr Diana Dajnowicz-Piesiecka, adiunkt w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.

z 11 polskich ośrodków naukowych: Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Akademii Wymiaru Sprawiedliwości, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu w Siedlcach, Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz z Uniwersytetu w Białymstoku. Wśród uczestników byli również praktycy z obszaru ochrony zwierząt – przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości, adwokaci i radcowie prawni, funkcjonariusze organów ścigania oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych, których celem statutowym jest ochrona zwierząt.

Oficjalnego otwarcia konferencji naukowej dokonały prof. dr hab. Katarzyna Łaskowska oraz dr Diana Dajnowicz-Piesiecka. Po powitaniu przybyłych gości, referentów i słuchaczy, przypomnieniu najważniejszych celów, jakie przyświecały konferencji oraz przedstawieniu założeń projektu, w ramach którego wydarzenie zorganizowano, rozpoczęto obrady.

Panel I obrad moderowała prof. dr hab. Ewa M. Guzik-Makaruk, zaś pierwszy referat *Kulturowe uwarunkowania przestępczości przeciwko chronionym gatunkom awifauny – perspektywa ornitologii kryminalnej* wygłosił prof. dr hab. Wiesław Pływaczewski³. Przedstawił w nim osiągnięcia ornitologii kryminalnej, podkreślając szczególnie problematyczną kwestię zabijania i chwytania dzikich ptaków oraz odniósł się do dyskursu na temat sensu polowań na niektóre cenne gatunki awifauny. Drugim prelegentem panelu był prof. dr hab. Mirosław Ratkiewicz⁴, który przedstawił referat *Przestępstwa przeciw rysiom i innym dzikim zwierzętom w Polsce z punktu widzenia biologów*⁵. Na przykładzie rysy i innych gatunków wykazał ich znaczenie dla przyrody i działalności człowieka oraz omówił problemy i wyzwania w ich ochronie oraz propozycje działań profilaktycznych w świetle zielonej kryminologii. Dr hab. Marcin Sielezniew⁶ zaprezentował trzeci wykład *Prawne i praktyczne aspekty ochrony bezkręgowców na przykładzie motyli*, w którym podniósł, że motyle to najliczniejsza grupa bezkręgowców wśród gatunków objętych ochroną prawną w Polsce, stanowiąc jednocześnie od wieków obiekt zainteresowania kolekcjonerskiego. Alarmował przy tym, że zbieranie motyli postrzegane jest także jako istotny czynnik zagrażający niektórym gatunkom. Kolejny referat, *„Egzotyczne zwierzęta i jak je znaleźć” – prawno-karna ochrona gatunków obcych w Polsce*, przedstawiła dr Zuzanna Gądzik⁷. Dotyczył on praw-

³ Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

⁴ Wydział Biologii Uniwersytetu w Białymstoku.

⁵ Referat przygotowany we współautorstwie z mgr Magdaleną Tracz, mgr. Maciejem Traczem, mgr. Stefanem Jakimiukiem, mgr. Adamem Zbyrytem oraz dr. Maciejem Matosiukiem.

⁶ Wydział Biologii Uniwersytetu w Białymstoku.

⁷ Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

nokarnej ochrony zwierząt gatunków obcych i poruszał m.in. problematykę nielegalnego przewożenia zza granicy gatunków obcych. Piąte wystąpienie *Ubój rytualny – aspekty prawne i ekokryminologiczne* przygotował dr Maciej Duda⁸. Podjął w nim rozważania głównie natury prawnej i ekokryminologicznej, a pobocznie również historycznej, ekonomicznej i etycznej. Następnie dr Aleksandra Nowak⁹ wygłosiła prelekcję będącą ostatnią w panelu I. W referacie *Wkład Olsztyńskiej Szkoły Ekokryminologii w rozwój polskiej myśli kryminologicznej*¹⁰ przybliżyła publiczności działania i publikacje Olsztyńskiej Szkoły Ekokryminologii podejmowane m.in. w obszarze kłusownictwa rybackiego i łowieckiego, szkodnictwa leśnego, znęcania się nad zwierzętami czy nielegalnych walk zwierząt.

Panel II obrad, moderowany również przez prof. dr hab. Ewę M. Guzik-Makaruk, otworzył referat *Krzywdzenie psów (analiza zjawiska na podstawie komunikatów jednostek Policji)* autorstwa prof. dr hab. Katarzyny Laskowskiej, która w wystąpieniu omówiła kryminologiczno-wiktyologiczne aspekty przestępstw wobec psów poprzez zaprezentowanie cech demograficzno-społecznych sprawców, okoliczności czynów, źródeł informacji o popełnionych przestępstwach, sposobów ich dokonywania, reakcji Policji oraz kwestii odpowiedzialności. Następnie referat *Przemoc pośrednia przez postępowanie ze zwierzętami* wygłosiła dr hab. Marta Romańczuk-Grącka¹¹. Usystematyzowała w nim problematykę znęcania się nad zwierzętami pod kątem możliwego zbiegu przestępstw, jak również specyficznej strony podmiotowej. Trzecie wystąpienie *Znęcanie nad zwierzętami jako predyktor przemocy wobec kobiet – rola prawa karnego w zwalczaniu strukturalnej przemocy wobec grup dyskryminowanych* przedstawiły dr Julia Berg-Bajraszewska i mgr Maria Januszczyk¹². Badaczki wyjaśniły uczestnikom konferencji, dlaczego znęcanie się nad zwierzętami może stanowić niezwykle istotny sygnał dla istnienia innych nieprawidłowości w rodzinie – zwłaszcza w kontekście przemocy stosowanej wobec kobiet. W czwartym referacie *Przemoc wobec zwierząt gospodarskich w Polsce i Stanach Zjednoczonych*¹³ dr Emilia Jurgielewicz-Delegacz¹⁴ przedstawiła przegląd doniesień medialnych i badań naukowych dotyczących nadużyć wobec zwierząt gospodarskich, zwracając uwagę na podobieństwa i różnice między Polską a Stanami Zjednoczonymi. Następnie dr Ewelina Wojewoda i mgr Luiza Bergcholt¹⁵ w referacie *Obraz znęcania się nad zwierzętami w świetle patotrości*

⁸ Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

⁹ Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

¹⁰ Przygotowany we współautorstwie z dr Joanną Narodowską.

¹¹ Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

¹² Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

¹³ Przygotowany we współautorstwie z prof. Josephem Donnermeyerem z Ohio State University.

¹⁴ Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.

¹⁵ Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.

przedstawiły problematykę umyślnego ranienia zwierząt, utrzymywania ich w niewłaściwych warunkach bytowania a także zaniechań w zapewnianiu podstawowej opieki weterynaryjnej jako przejawy zachowań patotwórców publikujących relacje z popełniania przestępstw przeciwko zwierzętom w Internecie. Szósty referat *Zabicie szczura przy użyciu trutki jako przestępstwo z art. 35 ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt* autorstwa mgr Emilii Kudasik-Gil¹⁶ wskazał m.in. na wyniki analizy możliwych konsekwencji karnych zabicia przy użyciu trutki na gryzonie tzw. szczura domowego. Ostatni referat w drugim panelu wygłosiła dr Aleksandra Stachelska, która w wystąpieniu zatytułowanym *Nieletni sprawcy a znęcanie się nad zwierzętami – wybrane aspekty prawne i kryminologiczne* skoncentrowała się na analizie przestępstwa znęcania się nad zwierzętami w kontekście obowiązującego prawa karnego oraz szczególnych wyzwań związanych z odpowiedzialnością nieletnich.

Po przerwie odbył się III panel obrad moderowany przez prof. dr hab. Katarzynę Laskowską. Pierwszymi prelegentkami były dr hab. Aneta Michalska-Warias¹⁷ i dr Aleksandra Nowosad¹⁸, które przedstawiły referat *Ochrona zwierząt na gruncie przepisów Części szczególnej Kodeksu wykroczeń*. Naukowczynie zawarły w nim analizę regulacji części szczególnej Kodeksu wykroczeń realizujących cel w postaci ochrony zwierząt, podnosząc, że omówione przepisy służą eliminacji zachowań potencjalnie szkodliwych dla zwierząt, które mogą przerodzić się w poważniejsze naruszenia. Następnie dr Piotr Poniatowski¹⁹ w prezentacji *Ustawowe znamiona przestępstwa znęcania się nad zwierzęciem* omówił kwestie związane z przedmiotem ochrony, podmiotem, stroną przedmiotową i podmiotową przestępstwa znęcania się nad zwierzęciem stypizowanego w art. 35 ust. 1a i 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt. Ostatni referat pierwszego dnia konferencji *Wykonywanie praw pokrzywdzonego w sprawach o przestępstwa z Ustawy o ochronie zwierząt. Wybrane aspekty praktyczne* wygłosiła adw. Katarzyna Safarewicz²⁰, która przedstawiła procesowe aspekty wykonywania praw pokrzywdzonego w sprawach o przestępstwa z ustawy o ochronie zwierząt przez organizacje, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.

Drugiego dnia obrad referaty również zgrupowano w trzech panelach. Panel I drugiego dnia konferencji poprowadził dr hab. Wojciech Filipkowski, prof. UwB. Referat otwierający *Ochrona zwierząt w praktyce lekarsko-weterynaryjnej* wygłosiła dr Agata Moroz-Fik²¹. Badaczka przedstawiła problemy związane z ochroną zwierząt przed znęcaniem się nad nimi przez opiekunów

¹⁶ Stowarzyszenie „Prawnicy na rzecz Zwierząt”.

¹⁷ Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

¹⁸ Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

¹⁹ Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

²⁰ Kancelaria Adwokacka adw. Katarzyna Safarewicz.

²¹ Instytut Medycyny Weterynaryjnej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

lub właścicieli, którzy po popełnieniu przestępstwa, w obawie przed ostatecznymi konsekwencjami swojego zachowania, poszukują pomocy w ratowaniu życia i zdrowia zwierzęcia u lekarzy weterynarii. Drugą prelegentką była r. pr. Katarzyna Konopko²², która w wystąpieniu *Praktyczne aspekty pracy prawnika w zakresie ustawy o ochronie zwierząt* omówiła postępowanie w ramach tzw. interwencyjnego odbioru zwierzęcia oraz na podstawie własnych doświadczeń zawodowych sformułowała postulaty *de lege ferenda* w zakresie ustawy o ochronie zwierząt. Następnie referat *Przestępstwo znęcania się nad zwierzętami w świetle doświadczeń działaczki organizacji pozarządowej zajmującej się ochroną zwierząt* wygłosiła mgr Monika Filipkowska²³. Na podstawie własnych doświadczeń zwracała uwagę na problem braku realizacji przez Policję, inspekcję weterynaryjną oraz inne organy zobowiązane do opieki nad zwierzętami obowiązków wskazanych w ustawie o ochronie zwierząt, które umożliwiają popełnienie przestępstw przeciwko tym istotom. Czwartą prelegentką była dr Magdalena Świsłocka²⁴, która w referacie *Analizy genetyczne materiałów dowodowych w sprawach o kłusownictwo i przemyt zwierząt* przybliżyła słuchaczom kulisy pracy laboratoryjnej na podstawie wykonanych ekspertyz w sprawach o kłusownictwo i przemyt różnych gatunków ssaków. Kolejnymi prelegentkami były dr Magdalena Czajkowska²⁵ i mgr Justyna Borowska²⁶. W wykładzie *Kody kreskowe DNA – narzędzie do identyfikacji gatunków chronionych i zagrożonych* wyjaśniły rolę kodów kreskowych DNA, które zapewniają szybką i jednoznaczną identyfikację gatunków, szczególnie tych zagrożonych wyginięciem i objętych ochroną prawną. Ostatni referat tego panelu – *Przestępstwa skierowane przeciwko dzikiej faunie – wybrane aspekty prawnokarne i kryminologiczne* – przedstawiły dr Justyna Omeljaniuk²⁷ i mgr Ewelina Dagmara Mogielnicka²⁸. Omówiły w nim regulacje prawne dotyczące penalizacji zjawiska nielegalnego handlu dziką fauną i kłusownictwa, a także wskazały na przyczyny i określiły skutki i zagrożenia wynikające z tych przestępstw.

Moderatorem II panelu obrad tego dnia była prof. dr hab. Katarzyna Laskowska, zaś dr hab. Wojciech Filipkowski, prof. UwB wygłosił pierwszy referat w tej części. W wystąpieniu *Kryminalne wyzwania kynologii. Analiza pseudohodowli psów* zarysował problematykę zaangażowania zorganizowanych grup przestępczych w pseudohodowlę, a także wykorzystywania usług online jako narzędzi ułatwiających planowanie i realizację czynności przestępczych oraz związanych z nimi transakcji finansowych. Z kolei w referacie *Rola psa*

²² Wydział Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku.

²³ Fundacja „Świat w Naszych Rękach”.

²⁴ Wydział Biologii Uniwersytetu w Białymstoku.

²⁵ Wydział Biologii Uniwersytetu w Białymstoku.

²⁶ Wydział Biologii Uniwersytetu w Białymstoku.

²⁷ Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.

²⁸ Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.

w służbach mundurowych dr hab. Monika Kotowska²⁹ i mgr Natalia Dąbkowska³⁰ skupiły się na praktycznych i teoretycznych aspektach użycia psa w celach służbowych. Następnie dr Justyna Konikowska-Kuczyńska w prelekcji *Dogoterapia w zakładach karnych* przedstawiła dogoterapię jako narzędzie mające wpływ na prawidłowe kształtowanie relacji społecznych i wspomagające powrót skazanych do społeczeństwa. Kolejną prelegentką była dr Diana Dajnowicz-Piesiecka. W swoim wystąpieniu *Społeczna potrzeba polepszania sytuacji zwierząt a prawnokarna ich ochrona – rozdźwięk czy współbrzmienie?* przedstawiła wybrane aspekty prawnokarnej ochrony zwierząt rozpatrywane na tle postępujących zmian w postrzeganiu i traktowaniu zwierząt przez polskie społeczeństwo. Piąty referat *Zwierzę jako przedmiot ochrony przepisów karnych. Analiza przyczyn objęcia zwierząt ochroną prawną* przedstawiła mgr Anna Fijałkowska-Owczarek³¹. Omówiła w nim różne powody ochrony zwierząt, począwszy od chęci osiągnięcia korzyści gospodarczej, poprzez względy religijne, po potrzeby zaspokojenia swojego wewnętrznego poczucia sprawiedliwości związanego z zapobieganiem cierpienia zwierząt. Następnie mgr Kinga Welz³² w wystąpieniu *Analiza problematyki znęcania się nad zwierzętami w Polsce z perspektywy prawa karnego* przedstawiła problem znęcania się nad zwierzętami, z uwzględnieniem zmian legislacyjnych, ich implementacji oraz stosowania w Polsce. Ostatni referat tego panelu *Wolność akademicka a eksperymenty na zwierzętach* wygłosiła dr Monika Stachowiak-Kudła³³, która zarysowała słuchaczom, w jaki sposób Federalny Trybunał Konstytucyjny w Niemczech, wykorzystując zasadę proporcjonalności, rozwiązał konflikt między wolnością akademicką z jednej strony a wolnością sumienia z drugiej strony.

Ostatni panel obrad konferencji był moderowany przez dr Magdalенę Perkowską³⁴. Jako pierwszemu głosu udzieliła sędziemu Borysowi Laskowskiemu³⁵. W wystąpieniu *Analiza unormowań prawnych dotyczących przepadku zwierzęcia, a nabycie jego prawa własności w wyniku realizacji orzeczenia* zwracał on uwagę na zakres dyskrecjonalnej władzy sędziowskiej co do orzekania środka karnego przepadku zwierzęcia. Drugą prelegentką panelu była dr Maja Klubińska³⁶, która w wystąpieniu *Podmiotowość prawna zwierząt a skuteczność ich humanitarnej ochrony na płaszczyźnie prawnokarnej* przedstawiła instytucję podmiotowości prawnej zwierząt z perspektywy prawnokar-

²⁹ Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

³⁰ Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

³¹ Szkoła Doktorska Nauk Społecznych Uniwersytetu Łódzkiego.

³² Szkoła Doktorska Nauk Społecznych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

³³ Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu w Siedlcach.

³⁴ Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.

³⁵ Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ, Instytut Penitencjarystyki Stosowanej Akademii Wymiaru Sprawiedliwości.

³⁶ Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

nej oraz wskazała, w jaki sposób przyznanie zwierzętom podmiotowości prawnej może wpłynąć na skuteczność ich humanitarnej ochrony. Następnie dr Krzysztof Wala³⁷ w referacie *Wymiar kary i innych form reakcji penalnej w przypadku przestępstw z art. 35 ustawy o ochronie zwierząt* przedstawił zagadnienia dotyczące kar oraz innych form reakcji karnej w przypadku popełnienia przestępstw z art. 35 ustawy o ochronie zwierząt. Kolejne wystąpienie *O charakterze nawiązki jako środka kompensacyjnym służącym ochronie zwierząt* przedstawił dr Cezary Kałol³⁸, omawiając zasadnicze funkcje i cel nawiązki, a także przesłanki jej zastosowania. Ostatni referat *Wybrane problemy związane z orzekaniem i wykonywaniem środków karnych i przepisów przewidzianych w ustawie dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt*, zamykający obrady konferencji, wygłosiła dr Anna Zientara³⁹. Zwracała w nim uwagę na zasadność wprowadzenia w ustawie o ochronie zwierząt specyficznych środków karnych oraz odmiennych uregulowań przepadku w porównaniu do rozwiązań kodeksowych.

Każdy panel obrad kończyły dyskusje, w których zarówno czynni uczestnicy konferencji, jak też osoby biorące udział w wydarzeniu bez głoszenia referatów wymieniali się spostrzeżeniami i doświadczeniami w zakresie prawnej ochrony zwierząt. Taka wymiana zdań pozwoliła na głębsze zrozumienie problemów poruszonych w referatach. Dyskutanci akcentowali potrzebę wypracowania skutecznych praktyk w ochronie zwierząt przed przestępstwami oraz integracji wiedzy z różnych dziedzin, wskazując, że może się to przyczynić do lepszego zrozumienia i efektywniejszej ochrony zwierząt zarówno w Polsce, jak też na świecie.

Podsumowania obrad dokonała dr Diana Dajnowicz-Piesiecka. Wskazała, że ogólnopolska konferencja naukowa pt. „Ochrona zwierząt w Polsce jako wyzwanie dla prawa karnego i kryminologii” zgromadziła ekspertów z różnych dziedzin, których połączyła potrzeba zbadania i omówienia kluczowych kwestii związanych z ochroną zwierząt. Podziękowała uczestnikom za wszystkie referaty oraz dyskusje, które uwypukliły potrzebę dalszego rozwoju i wdrażania nowych regulacji prawnych oraz interdyscyplinarnej współpracy w celu skuteczniejszej ochrony zwierząt w Polsce.

³⁷ Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

³⁸ Instytut Nauk Prawnych i Instytut Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Zielonogórski.

³⁹ Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

